

N:o 32.

Af herr **W. Skytte**, om ändrad grund för beräkning af bevillningsafgiften å enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

Efter en tid af fullständigt lägervall inom landets ekonomiska och finansiella förhållanden blef vårt nuvarande enskilda banksystem, genom 1823 års riksdagsbeslut och 1824 års kongl. förordning, af lagstiftningen icke blott koncessionerad utan direkt framkalladt. Det har sedan dess fungerat beundransvärdt väl; det har spridt bankresurser och bankbeqvämligheter till hvarje punkt af ett glesbefolkadt land, öfverallt befördrat kapitalens bildande och hopsamlande och derefter ledt dem befruktande ut till landets alla näringar och alla delar. Med denna stora utsträckning och med den ovanligt stora beqvämlighet och billighet, hvarmed det administrerat och tillhandahållit kapitalet, har detta banksystem derjemte förenat en redbarhet och soliditet, som är aldeles enastående inom något lands finansiella historia. Af våra många enskilda banker har under dessa många år ingen enda brustit i sina förbindelser eller vållat sina otaliga fordringsegare ett öres förlust.

Emellertid har stämningen mot de enskilda bankerna under olika tider flera gånger vexlat, och Riksdagen har till dessa penninginstitut ställt sig än uppmuntrande och omhuldande, än motvillig och hämnande. Utan att ingå på någon undersökning af de många och olikartade motiv, som härvid varit i verksamhet, medgifver jag villigt, att mot vissa sidor af dessa bankers organisation samt ännu mera mot deras organiska sammanhang med riksbanken grundade teoretiska anmärkingar kunna göras, och att, under kritiska tider, dessa tills vidare

blott teoretiskt framhållna olägenheter skulle kunna framträda såsom verkliga praktiska faror. Också ha flera gånger såväl af Riksdagen begärts som af Kongl. Maj:t framlagts reformförslag, syftande till behöflig omdaning såväl af riksbanken som af privatbankerna och deras närmare sammanförande till ett verkligt organiskt helt, ett sammanhängande nationellt banksystem. Tyvärr hafva dessa förslag ännu icke lyckats medföra resultat; behovet kvarstår emellertid, och reformyrkandet har därför med dessa försöks misslyckande icke utgått från dagordningen. Förr eller senare få vi väl hoppas på dess tillfyllestgörande.

Deremot torde icke kunna gillas, om man under tiden, innan ombildning skett och ett bättre, mera sammanhängande nytt kunnat åstadkommas, söker på omvägar desorganisera eller försvaga hvad vi redan ega.

Den sedelemission, som mot lagbestämda vilkor rörande grundfondshypotek och guldkassa samt mot solidarisk ansvarighet af samtliga lottegarare är de enskilda bankerna medgifven, har varit det medel, hvarigenom de iståndsatts att vidga sin, näringslivet främjande och stödjande verksamhet till att omfatta alla delar af landet. Genom den kostnadsfria kassa, som bereds dem i deras egna sedlar, har det varit dem möjligt att hålla kontor på en mängd platser, der inkomsten eljest omöjlig skulle räckt till att täcka kostnader och förluster, samt äfven åt dessa mindre och aflägsnare orter bereda samma fördelar och lättnader som egentliga bankplatser.

Emissionen af egna sedlar är emellertid långt ifrån alldeles kostnadsfri. De fordringar, som ställas på den moderna banksedelns tillverkning, sedlarnes snabba förbrukning, enär allmänheten numera icke finner sig vid att, som fordom, mottaga slitna eller smutsade sådana, och den omfattande kontroll, som denna rörelse kräfver, medföra redan mycket anseliga kostnader. Den kassa i guld och riksmünt, som bankerna vid sina hufvudkontor samt vid afdelningskontor i Stockholm eller hos vaxlingsombud derstädes måste hålla för sedlarnes inlösning, torde i allmänhet medtaga omkring hälften af den återstående räntevinsten på sedelutgifningen. Kommer så härtill den särskilda sedelskatten, måste erkännas, att sagda vinst i ytterlig grad reducerats, och genom förliden Riksdags beslut torde den ha nedbragts till den punkt, då bankerna med tvekan måste fråga sig, huru vida upprätthållandet af de mindre kontoren längre är dem möjligt.

Nämnda sedelskatt har nemligen under senaste år höjts på ett sätt, som är exempellöst i vår skattehistoria.

Densamma utgick under många år med 2 kronor per tusen å bankernas utelöpande sedelstock, men har sedermera höjts

af 1887 års Riksdag till	3	pro mille,	
„ 1892 „ „ „	5	„ „	och
„ 1893 „ „ „	10	„ „	

Allt detta utom den vanliga inkomstkatten på bankernas hela årsvinst.

»Att på beskattningens väg beröfva bankerna en dem genom lagstiftningen tillerkänd rätt kan svårligen anses rättmätigt», yttrade 1888 års bankoutskott. En beskattning, som under *sju* år *femdubblar* en viss skatt, måste dock anses hafva beträdt denna »föga rättmätiga» väg.

Skattens tryckande och hämmande verkan visar sig just på den punkt af banksystemet, der detta är ömtåligast på samma gång som outhärligast. I de stora städerna upphör ingalunda bankrörelsen genom de enskilda bankernas indragning eller förlamning. Det är de vida sträckor af vårt land, som ligga fjerran från storstäderna, det är dessa som hotas och som komma att blifva lidande, om åtgärden medför det resultat, som den synes åsyfta, nemligen att drifva den enskilda bankrörelsen bort från dessa områden och koncentrera den liksom all annan bankrörelse inom de större städerna.

Men det tryck, denna skatteförhöjning kommer att utöfva på bankerna och genom den på dem allmänna rörelsen, ökas i ytterlig grad genom den beräkningsgrund, efter hvilken denna bevillningsavgift nu utgår. Den utdebiteras nemligen »efter det högsta belopp af bankens sedlar, som på en gång under året varit utlemnade i rörelsen».

För hvar och en, som har någon kännedom om varuomsättningens och penningrörelsens gång, är väl bekant, att denna under årets lopp i tilltagande och aftagande liflighet företer en viss, temligen regelbunden periodicitet. På olika tider i olika trakter, beroende på dessa traktens näringsförhållanden och arten af de industrier, der företrädesvis drifvas, kräfver den lifligare omsättningen ett större quantum omsättningsmedel än vanligt. Rörelsen drager då till sig en betydande mängd sedlar utöfver hvad den eljest under året använder; sedan dessa sedlar en kort tid tjenstgjort, återvända de till banken. För att tala om den provins, jag närmast känner, börjar i Skåne denna rörelsens stegring vanligen de sista dagarna i augusti, stiger derefter under september och ännu raskare under oktober månader samt uppnår sin höjdpunkt vid sjelfva slutet af oktober, för att derefter i temligen jemnt fallande åter sjunka ned till sitt minimum. Det är spanmåls- och hvit-

betsskörden, som då föres i marknaden, arrenden och hyror, som betalas o. s. v. En ansenlig del af denna stegrade sedelemission, nemligen den del, som utgör sjelfva dess topp, håller sig blott ute en eller annan vecka i slutet af oktober^{*)}, och den räntevinst, bankerna härå kunna göra sig, blir således mycket obetydlig och motsvarar icke ens sedelkostnaden. Vid en diskontosats af 4 procent, en låne- och kreditivränta af 4 $\frac{1}{2}$ procent, blir bankernas ränteinkomst för denna extraemission under oktober månads båda sista veckor mindre än $\frac{1}{5}$ procent. Men för det ökade antal sedlar, bankerna härvid utgifva, går ensamt sedelskatten till 1 procent, motsvarande för sagda tid en årsränta af 26 procent. För att betjena rörelsen och ej behöfva strypa den just i det ögonblick, då den af sin egen natur nödvändigtvis starkast vidgar sig, måste banken således betala i skatt fem gånger mer än den af sin sedelökning har i inkomst.

Den höga sedelskatten och den orimliga grunden för dess utdebitering hotar sålunda att beröfva vårt enskilda banksystem dess för landet gagneligaste egenskaper, nemligen dess förmåga att betjena äfven småplatserna och dess förmåga af elasticitet, det vill säga dess möjlighet att utan för stor svårighet och kostnad vid verkligt behof vidga sin sedelemission och med densamma noga följa affärsrörelsens egen gång. Äfven ur billighetens och rättvisans synpunkt är denna skatteberäkningsgrund förkastlig, ty hvarje på en näring lagd bevillningsafgift borde väl afmätas efter den sida af rörelsen, som lemna eller åtminstone afser att lemna vinst, och icke omfatta äfven den, som lemna och måste lemna påtaglig förlust.

På grund af hvad jag sålunda anfört, skulle jag snarast velat föreslå ifrågavarande skatts nedbringande till samma belopp, 5 pro mille, hvarmed den utgick före senaste Riksdags beslut. Som jag emellertid

*) Utelöpande sedlar (i millioner kronor).

Skånes enskilda bank:

	juli:	augusti:	sept.:	okt.:	nov.:	dec.:
1890	6,916.	7,571.	9,318.	10,194.	9,704.	9,371.
1891	7,503.	8,003.	9,652.	11,082.	10,498.	9,703.
1892	7,606.	7,477.	8,864.	10,356.	9,959.	9,547.

Kristianstads enskilda bank:

	juli:	augusti:	sept.:	okt.:	nov.:	dec.:
1890	3,487.	3,615.	4,049.	4,166.	3,915.	3,562.
1891	3,444.	3,585.	4,076.	4,218.	4,190.	3,893.
1892	3,370.	3,551.	4,062.	4,170.	4,021.	3,872.

förutser, att det under ett finansår, då statsverkets behof tvingar till uppsökandet af nya skattekällor, torde vara gagnlöst att påyrka någon betydligare nedsättning i redan utgående skatter, inskränker jag mig till att, i rättvisans och allmänna rörelsens intresse, åtminstone hemställa,

att Riksdagen, för den händelse den beslutar att den särskilda bevillningsafgiften å enskilda bankernas sedelutgifning fortfarande skall utgå med 10 pro mille, måtte stadga, att skatten skall för hvarje bank beräknas efter det sedelbelopp, banken i medeltal under nästföregående år haft på en gång utelöpande.

Stockholm den 25 januari 1894.

W. Skytte.

N:o 33.

Af herr **S. J. Kardell**, angående skyldighet för statens tjenstemän att vid insättning i bank af omhänderhafda allmänna medel anlita riksbanken m. m.

Det har hänt och händer stundom ännu, att tjenstemän, som omhänderhafva penningar för det allmännas räkning, hafva sådana medel insatta på upp- och afskrifningsräkning eller deposition i enskilda bankinrättningar, äfvensom att de sedan i samband dermed sprida enskilda bankers sedlar vid liqvider. Att ett sådant tillvägagående icke är på sin plats på sådana orter, der tillfälle finnes för vederbörande att vända sig till riksbanken, lär svåriligen kunna bestridas. Tjenste-